

Orașe mai bune, cu aportul culturii

Schimb de experiență între
Timișoara și Republica Moldova

11 – 18 octombrie 2023, Timișoara

2023
Timișoara 2023
Capitală Europeană a Culturii

Power
Station

7 idei inspiraționale din
Capitala Culturală Europeană 2023
privind dezvoltarea urbană integrată

O echipă interdisciplinară din Republica Moldova, formată din reprezentanți ai celor șase orașe poli de creștere și ai capitalei Chișinău, patru Agenții de Dezvoltare Regională, ai Ministerului Culturii și Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, precum și ai ONG-urilor și activiști culturali, a avut marea oportunitate de a explora Timișoara, România, timp de o săptămână în luna octombrie.

Vizita de studiu a avut ca scop să încurajeze reprezentanții cu roluri cheie în dezvoltarea politicilor și programelor publice urbane pentru a învăța unii de la alții, cu accent deosebit pe rolul culturii în dezvoltarea urbană și transformarea urbană. Inițiativa a pornit de la Centrul de Proiecte Timișoara, nou înființat ca principal implementator al Programului Capitală Europeană a Culturii 2023, și a fost organizată cu sprijinul proiectului „Întreprinderi și comunități puternice pentru Moldova”, finanțat de Guvernul Germaniei și implementat de GIZ, la fel cu sprijinul Solidarity Fund PL în Moldova.

Aici vă prezentăm 7 concluzii cheie, menționate de participanți drept inspirație pentru orașele și instituțiile din Republica Moldova:

1

Impactul culturii asupra atractivității orașului și asupra dezvoltării infrastructurii

Context

În 2023, orașul Timișoara este desemnat Capitala Europeană a Culturii. Acesta a fost un bun prilej de a accentua rolul culturii în sporirea atractivității orașului și dezvoltarea infrastructurii culturale și urbane.

Concluzii-cheie

Cultura joacă un rol crucial în dezvoltarea urbană, aducând contribuții semnificative la identitatea unui oraș și la atractivitatea acestuia pentru rezidenți și turiști. Diverse evenimente culturale, cum ar fi festivaluri, expoziții și spectacole, au un impact pozitiv asupra vitalității orașului, animând spațiile publice și promovând coeziunea socială. Investițiile în infrastructura culturală, cum ar fi muzeele, cinematografele și centrele culturale, nu numai că oferă resurse pentru exprimarea artistică, dar stimulează și dezvoltarea economică a zonelor urbane. Cultura este un catalizator pentru regenerarea urbană, facilitând interacțiunea dintre diferite comunități și generând un mediu propice schimbului de idei și inovației. Prin integrarea culturii în strategiile de dezvoltare urbană, Timișoara devine un exemplu de oraș echilibrat și conectat la nevoile și aspirațiile diverse ale locuitorilor săi.

Imaginea 1. Pepiniera 1306 este un proiect în cadrul Capitalei Culturale Europene 2023, bazată pe conceptul biroului de arhitectură spaniol Studio Maio (ES)

2

Soluții bazate pe natură în zonele urbane

Context

Ca parte a programului „Privește orașul”, proiectul temporar „Pepiniera. 1306 plante pentru Timișoara” oferă diverse experiențe noi ale unuia dintre locurile cu cea mai mare semnificație simbolică și emoțională din Timișoara: punctul 0 al orașului - Piața Victoriei. „Pepiniera” a câștigat chiar și premiul pentru Bienala Națională de Arhitectură și este nominalizată pentru Premiul Mies van der Rohe al Uniunii Europene!

Concluzii-cheie

Proiectul, deși temporar, redefinește relația dintre locuitori și vizitatori în raport cu această piață urbană extrem de simbolică unde a început revoluția din 1989 în România ca ultima dintre țările din blocul de est dominat sovietic, reconectându-le la istoria locală și făcându-le co-creatori de identitate prin oferirea unui loc nou și unic pentru o experiență comună. Acest proiect i-a ajutat pe participanții la vizita de studiu să înțeleagă mai bine ce se poate face în mod practic pentru a stimula adaptarea orașelor la schimbările climatice prin introducerea suprafețelor verzi în spațiile urbane și, în acest proces, a reconecta cetățenii la natură, ca parte a unei experiențe urbane concepute și furnizate de o organizație internațională, echipă de peisagiști, grădinari, ingineri și arhitecți.

3

Regenerarea urbană ca proces de consolidare a comunității și conștientizare a istoriei și a specificului orașului

Context

În Republica Moldova, instrumentul de revitalizare urbană reprezintă parte componentă a Programului Național de Dezvoltare a Orașelor Poli de Creștere. În special pentru cartierele neglijate, revitalizarea urbană este o șansă de a integra măsuri economice, sociale și de infrastructură private și finanțate public, cu un impact major la nivel de arie urbană, dar și la nivelul întregului oraș. Combinarea politicilor financiare cu mobilitatea și designul urban, precum și cu politicile sociale într-o manieră coordonată oferă oportunități pentru cetățeni și mediul de afaceri din cartierele urbane. În acest sens a fost analizată experiența Timișoarei, care a beneficiat de sprijinul GIZ pentru revitalizarea zonelor istorice din 2007 până în 2010.

Concluzii-cheie

În acest sens, FABER este un exemplu pentru valorificarea fostelor situri industriale din locațiile orașului. FABER este un centru cultural independent, fondat de un grup interdisciplinar de antreprenori locali. Încrederea în potențialul Timișoarei și dorința de a contribui la consolidarea industriei creative din oraș i-au reunit în 2017, când au decis să achiziționeze depozitul industrial din complexul AZUR și să îl transforme în clădirea FABER. La FABER au fost abordate rezultatele unui studiu aprofundat al ecosistemului de producție și inovare al economiei locale, combinând în mod unic analiza economică cu un afișaj în format expozițional. „Turn Signals - Design is not a Dashboard” este o expoziție în cadrul Programului Bright Cityscapes despre industria Timișoarei, principala forță economică a orașului, de peste 200 de ani. Analizând exemplele impresionante, grupul a putut reflecta asupra modului în care sectorul privat și civic contribuie la transformarea unei zone urbane și modul în care cultura este un factor definitoriu pentru consolidarea comunității într-un oraș cu o moștenire explicit tehnică și orientată spre știință care generează o producție vibrantă și o economie specifică.

Imaginea 2. Remodelarea spațiului urban oferă mai multă infrastructură verde și facilități pietonale

Imaginea 3. Expoziția Semnalizatoarele - Designul nu este un panou de indicatori oferă o perspectivă asupra ecosistemului de producție și cercetare industrială și design din Timișoara.

Imaginea 4. Soluția câștigătoare,
Studio Arca (RO)

4

Cooperare eficientă cu comunitățile profesionale pentru spații publice mai bune

Context

Timișoara tocmai a încheiat concursul de arhitectura pentru cea mai simbolică și importantă piață a sa, Piața Victoriei. Organizarea competițiilor este un proces obișnuit în țările Uniunii Europene, dar mai puțin obișnuit în România sau Republica Moldova. Concursul a fost organizat conform standardelor Uniunii Internaționale a Arhitecților de către Camera Arhitecților din România, la cel mai înalt nivel.

Concluzii-cheie

În cadrul vizitei de studiu, echipa a avut ocazia să observe procesul concursului în mod practic, asistând și la un moment istoric în Timișoara, când una dintre cele 30 de soluții arhitecturale a fost selectată câștigătoare a concursului. Selectarea propunerii câștigătoare a fost anunțată public după o deliberare intensă de 3 zile. Juriul internațional a trebuit să decidă între 30 de propuneri cu privire la modul în care cel mai mare proiect de infrastructură a spațiului public din ultimii 30 de ani răspunde cel mai bine la schimbările climatice, transformarea economică și

reprezentarea identității locale.

Participanții au ajuns la concluzia că luarea deciziei asupra unei soluții arhitecturale sau urbane pentru anumite locuri prin competiție promovează creativitatea și asigură calitatea investițiilor publice. Datorită juriului internațional format din profesioniști și consultări publice desfășurate în faza de redactare a documentației de concurs, nevoile cetățenilor găsesc soluții special adaptate. Parteneriatul cu asociațiile profesionale precum Ordinul Arhitecților aduce atractivitatea atât de necesară minților din toată Europa pentru a dezvolta soluții creative și unice.

Imaginea 5. Primarul Timișoarei
Dominic Fritz anunță câștigătorii
concursului pentru Piața Victoriei

5

Împuternicirea cetățenilor prin instrumente practice participative

Context

Prin instrumentul de bugetare participativă, locuitorii orașului pot propune idei și proiecte menite să îmbunătățească calitatea vieții, infrastructura urbană, sau alte aspecte importante pentru comunitate. Pe lângă faptul că cetățenii pot depune propuneri de proiecte, ei pot decide prin vot și proiectele care urmează să fie implementate în cadrul campaniei „Timișoara Decide!”. Bugetarea participativă presupune consultarea cetățenilor și transferul către cetățeni a responsabilității de luare a deciziilor pentru o sumă totală de aproximativ 850 000 EUR pentru finanțarea a până la 15 proiecte pe an.

Concluzii-cheie

Bugetarea participativă în Timișoara este o abordare inovatoare a managementului resurselor financiare locale, oferind cetățenilor posibilitatea de a lua decizii directe cu privire la alocarea unei părți din bugetul orașului. Autoritățile locale sunt responsabile pentru facilitarea acestui proces și pentru implementarea deciziilor luate de comunitate cu privire la alocarea resurselor financiare. Bugetarea participativă contribuie la consolidarea încrederii între cetățeni și autorități, demonstrând că deciziile administrative pot fi luate în colaborare cu comunitatea.

6

Transformarea digitală a orașului ca principiu transversal al activității autorităților publice locale

Context

„Smart City” în Timișoara se referă în primul rând la mentalitatea echipei autorităților publice locale, atât în cadrul comunicării interne, cât și în furnizarea de servicii către cetățeni și comunicarea externă. Obiectivul acestei inițiative este de a stimula, explora și valorifica resursele de cunoștințe ale orașului, printr-un proces organic, transparent, intens consultativ, clar structurat, previzibil și măsurabil.

Concluzii-cheie

„Orașul inteligent” a început cu un obiectiv simplu: să existe o administrație fără hârtie în care informațiile să fie transparente și liber accesibile pentru fiecare cetățean. În interior un nou flux de lucru și platforme ce asigură că consumul de hârtie este deja redus la jumătate, în timp ce cetățenii au acces la toate informațiile publice disponibile într-un mod structurat. Toate facturile sunt publicate lunar și vor fi publicate în curând în timp real. Luarea deciziilor participative este susținută în mod transparent pe platforma: decidem.primariatm.ro, pe care este organizată și bugetarea participativă. Scopul general este de a promova o nouă cultură de lucru în administrația publică, cu date deschise și identități digitale sigure, menite să simplifice interacțiunea dintre cetățeni și administrație.

7

Echipe puternice care gândesc diferit

Context

O constatare cheie generală despre care a discutat grupul din Republica Moldova este importanța construirii unei echipe puternice de profesioniști dedicați în poziții cheie la nivel local. Consolidarea unei culturi a muncii în echipă ar trebui să fie o prioritate pentru organizațiile publice locale, deoarece acestea stabilesc strategia de succes a misiunii. Dezvoltarea unei administrații orientată inclusiv spre echipă ar putea necesita puțin efort, mai ales pentru că a face acest lucru înseamnă schimbarea culturii și a mentalității, a atitudinilor și a comportamentelor.

Concluzii-cheie

Echipele din Republica Moldova au avut oportunitatea să descopere și să analizeze la modul practic două roluri interesante și deosebite pentru contextul dezvoltării urbane, și anume:

Administratorul public: această funcție există din 2006, fiind introdusă în România prin Legea nr. 286/2006 însă majoritatea primarilor aleg să numească un

administrator de oraș. La Timișoara, administratorul public a fost selectat printr-o procedură competitivă, specifică companiilor private, lucru neobișnuit, la care au aplicat peste 250 de candidați. Participanții la vizita de studiu consideră că acest tip de poziție poate garanta transparența, eficiența și corectitudinea în administrația publică locală, astfel încât administratorul public nu este un actor politic și vine adesea din sectorul privat aducând cu el o cultura de lucru mai agilă.

Managerii de cartier: asigură legătura dintre Primărie și problemele și inițiativele de schimbare ale celor care locuiesc, muncesc, au afaceri sau fac voluntariat în cartierele din Timișoara. Fiecare dintre ei este responsabil pentru două sau trei cartiere, și le cunoaște problemele, proiectele de dezvoltare, planurile urbanistice și mediază dialogul dintre cetățeni și diferitele structuri ale Primăriei. Sunt recrutați prin concurs și salariați de Primărie.

Imaginea 6. Echipa delegației din Republica Moldova împreună cu dl Matei Creiveanu – administratorul public al municipiului Timișoara

Concluzii

La sesiunea de reflecție finală, echipa din Republica Moldova a concluzionat că aceste șapte practici deosebit de interesante descoperite în Timișoara pot servi, cu siguranță, drept inspirație pentru țara noastră, atât la nivel de politici, cât și ca proiecte, inițiative și activități de dezvoltare urbană prin valorificarea rolului culturii.

2023
Timișoara 2023
Capitală Europeană a Culturii

**Power
Station**